

Uwagi do projektu Podstawy programowej – HISTORIA dla szkoły branżowej

W imieniu Komisji Dydaktycznej Polskiego Towarzystwa Historycznego przedkładam poniższe uwagi dotyczące edukacji historycznej w projekcie Podstawy programowej dla szkoły branżowej, który został umieszczony stronie internetowej Ministerstwa Edukacji Narodowej w dniu 16 maja 2017 r. w ramach prekonsultacji publicznych.

Uwagi ogólne

1. W założeniach szkoła branżowa I stopnia przeznaczona jest dla uczniów, którzy dążą do szybkiego zdobycia zawodu i podjęcia pracy, a co za tym idzie, nie odczuwają zwykle potrzeby poszerzania swej wiedzy ogólnej. Głównym celem kształcenia ogólnego powinno być zatem umożliwienie takim uczniom poznania i/lub zgłębienia jedynie wybranych wątków historii ojczystej i powszechnej w zakresie i w formach przystępnych i atrakcyjnych dla tej grupy młodzieży. Przedstawiony do konsultacji projekt Podstawy programowej z historii dla branżowej szkoły I stopnia nie spełnia tych założeń, bowiem przewiduje do realizacji w ciągu dwóch lat zagadnienia obejmujące całokształt dziejów Polski oraz liczne odniesienia do historii powszechnej w zakresie znacznie przekraczającym potrzeby, a często również możliwości intelektualne uczniów tego typu szkoły. Tradycyjny chronologiczny i mocno rozbudowany pod względem merytorycznym układ treści wydaje się w tym przypadku anachroniczny .
2. Podobnie jak w odniesieniu do Podstawy programowej dla liceum ogólnokształcącego i technikum, również niniejszy dokument nie uwzględnia dotychczasowego dorobku nauki historycznej i dydaktyki w odniesieniu do edukacji historycznej. Dominuje w niej historia polityczna, a zdecydowanie za mało jest historii kultury i życia codziennego, czyli tych zagadnień z zakresu dziejów ojczystych i powszechnych, które umożliwiłyby taką realizację procesu kształcenia, aby tę grupę uczniów zainteresować historią.
3. Projekt Podstawy programowej dla szkoły branżowej wymusza na nauczycielach skoncentrowanie się na przekazie wiedzy rozumianej jako informacje o faktach i wydarzeniach historycznych (głównie z zakresu historii politycznej), które muszą być przez uczniów zapamiętane. Zwracamy uwagę, że uczniom szkół branżowych należy przede wszystkim umożliwić poznawanie przeszłości za pomocą nowoczesnych mediów. W znacznie szerszym zakresie niż proponują to Autorzy Podstawy, należy też umożliwić podejmowanie tematów z zakresu historii lokalnej i regionalnej. Nauczyciele powinni mieć też szersze możliwości swobodnego doboru treści, które będą atrakcyjne poznawczo i kształcąco dla danej grupy uczniów.

4. Cele kształcenia przedstawione we Wprowadzeniu stanowią w znacznym stopniu powielenie celów z Podstawy dla szkoły podstawowej. Część czasowników operacyjnych została użyta bez głębszej refleksji dydaktycznej co sprawi, że tak określone wymagania nie będą realizowane. Podobnie, jak w przypadku Podstawy dla liceum ogólnokształcącego i technikum, nie tylko nie została wypełniona w całości taksonomia celów kształcenia (czego wymaga profesjonalizm dydaktyczny), ale nie będzie również możliwe odniesienie tych osiągnięć do Polskiej Ramy Kwalifikacji.
5. Za poważny problem uważamy zbytne przeładowanie treściami. Istnieje uzasadniona obawa, że pełna realizacja Podstawy nie będzie możliwa ze względu na ograniczone predyspozycje uczniów.
6. W części Podstawy, poświęconej warunkom i sposobom realizacji edukacji historycznej w szkołach branżowych, Autorzy myślą pojęcie źródeł informacji i środków dydaktycznych. Proponujemy rezygnację z zapisu dotyczącego wykorzystania tekstów kultury i zastąpienie go bardziej adekwatnym zapisem dotyczącym wykorzystania w procesie dydaktycznym różnorodnych źródeł historycznych, w tym również źródeł literackich i ikonograficznych.
7. Podobnie, jak w uwagach do Podstawy programowej dla liceum ogólnokształcącego i technikum, zwracamy uwagę na błędne użycie klasyfikacji metod dydaktycznych. Pojęcie metod klasycznych łączy się bowiem z metodami nowoczesnymi, zaś metody aktywizujące (aktywne) z metodami pasywnymi. Są to dwa odrębne rodzaje klasyfikacji, odwołujące się do odmiennego kryterium podziału (stopnia nowoczesności i sposobu zaangażowania ucznia). Trafniejszym określeniem byłoby sformułowanie o potrzebie stosowania różnorodnych metod dydaktycznych, zarówno tych, w których stroną bardziej aktywną jest nauczyciel, jak i tych, w których dominuje nastawienie na pracę (zaangażowanie) ucznia.
8. Ze względu na ilość treści przewidzianych do realizacji w poszczególnych klasach oraz układ merytoryczny, należy przyjąć, że w klasie I realizowane będą działy od I do XIII, a w klasie II – działy od XIV do XXIV.

Uwagi szczegółowe

1. Cele ogólne i wymagania szczegółowe powinny być zapisane w sposób prosty i przejrzysty, natomiast w analizowanym projekcie występują zapisy nieprecyzyjne lub niepoprawne pod względem stylistycznym. Np. nie wiadomo, co autorzy podstawy rozumieją pod hasłami: „wskazywanie przejawów zmian”, „Określanie tempa zmian w wybranych zjawiskach i procesach historycznych”; „Wyodrębnianie elementów procesu dziejowego”?
2. W zapisach dotyczących poszczególnych zagadnień występują niewłaściwe czasowniki operacyjne: np.: „[...] przedstawia kryzys monarchii piastowskiej”, „podaje przykłady odbudowy i wzmocnienia Polski [...]” (wymagania szczegółowe III.3, III.4). „wskazuje relacje” (II.3).
3. Należy skorygować nieprecyzyjne zapisy, np.: „Wyodrębnia cywilizację klasyczną spośród innych cywilizacji starożytnych” – o jaką cywilizację chodzi? – grecką? (I.1).

4. W szerszym wymiarze należy uwzględnić historię gospodarczą, zwłaszcza w punktach: IV.5 oraz XVIII.5.
5. Należy rozważyć rezygnację z nadmiernie szczegółowych treści, zwłaszcza dotyczących wojen, np.: VI.3, XIX.3. Warto też zastanowić się nad skróceniem treści zawartych w dziale XXIV, gdyż są one ujęte również w Podstawie programowej wiedzy o społeczeństwie.
6. Ze względu na zbyt duży stopień trudności należy znacznie ograniczyć liczbę zagadnień porównawczych, zwłaszcza: V.2, VI.3, VIII.2, VIII.3, XII.3, XV.4. Uczeń nie będzie miał podstaw do przeprowadzenia porównań, gdyż niezbędne do tej operacji myślowej wiadomości nie zostały ujęte w Podstawie programowej.
7. Należy uzupełnić zapisy wprowadzając pojęcia, które są niezbędne do zrozumienia najważniejszych problemów poszczególnych epok i współczesności. W dziale VII musi pojawić się pojęcie „renesans”, a w dziale X – pojęcie „trójpodział władzy”.
8. Proponujemy, aby w dziale XX.3 określenie „Polaków” zmienić na „obywateli polskich”.

Uwaga końcowa

Ze względu na opóźniony w stosunku do innych przedmiotów termin publikacji projektu Podstawy dla przedmiotu historia, zwracamy się z serdeczną prośbą o przedłużenie okresu prekonsultacji publicznych o co najmniej 2 tygodnie. W ten sposób zostaną stworzone równe szanse dla wszystkich nauczycieli na zgłaszanie swoich uwag do projektu. Ze swej strony zobowiązujemy się zebrać opinie napływające do Komisji Dydaktycznej PTH z różnych środowisk szkolnych i przekazać je Państwu w terminie do 9 czerwca 2017 r.

W imieniu Komisji Dydaktycznej PTH

Zofia T. Kozłowska

Wiceprezes PTH ds. edukacji historycznej